

Vasile Goldis, Familia magazine contributor

Vasile Goldis, colaborateur de la revue Familia

Vasile Goldiș, colaborator al revistei Familia

Maria Alexandra PANTEA

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

E-mail: mariapantea82@gmail.com

Abstract

In the late nineteenth century and early twentieth century around Oradea “Familia” magazine have worked important culture people, including Vasile Goldis. As a teacher he was concerned about the development of theatrical movement and he was supported by Iosif Vulcan. Vasile Goldis ” as secretary of the “Society for the creation of a Fund for the Romanian theater ” was the author of some issues printed in the “Familia” magazine where he has shown the importance of the Romanian theater and believed that, by developing theater can be achieved the development of the national culture.. Vasile Goldis considered theater one of the most important institutions of the Transylvanian Romanians which, along with the school and the church could sow in the hearts of Romanian the national sentiment.

Résumé

À la fin du XIXe siècle et au début du XXe siècle, autour du magazine Familia d’Oradea ont travaillé des hommes de culture importants, parmi eux, Vasile Goldis. L’intellectuel d’Arad, comme un enseignant, a été préoccupé par le développement du mouvement théâtral et il a été soutenu par Iosif Vulcan. Vasile Goldis ” comme secrétaire de la Société pour la création d’un théâtre roumain ” était l’auteur d’articles publiés dans la Familia où il montrait l’importance du théâtre roumain et estimait que le développement du théâtre peut conduire au développement de la culture nationale. Vasile Goldis considérait le théâtre l’une des institutions les plus importantes des roumains de Transylvanie qu’avec l’école et l’église, pourrait semer dans les cœurs des roumains le sentiment national.

Rezumat

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în jurul revistei Familia din Oradea și-au desfășurat activitatea importanți oameni de cultură printre care și Vasile Goldiș. Intelectualul arădean în calitate de profesor a fost preocupat de dezvoltarea mișcării teatrale și a fost susținut de Iosif Vulcan. Vasile Goldiș în calitate de secretar al “Societății pentru crearea unui fond de teatru român” a fost autorul unor articole tipărite în Familia unde arăta importanța teatrului pentru români și considera că prin dezvoltarea teatrului se poate ajunge la dezvoltarea culturii naționale . Vasile Goldiș a considerat teatrul una dintre cele mai importante instituții ale românilor transilvăneni care alături de școală și biserică putea semăna în sufletele românilor sentimentul național.

Key words: Romanians, theater, Familia, Vasile Goldis, culture, intellectuals.

Mot-cléfs: roumains, théâtre, Familia, Vasile Goldis, intellectuals.

Cuvinte cheie: români, teatru, Familia, Vasile Goldiș, cultură, intelectuali.

În 1880, Iosif Vulcan a transferat redacția revistei *Familia* de la Budapesta la Oradea. Începând cu 1880, Oradea devenea un important centru cultural, iar Iosif Vulcan considera că prin apariția zăvestei la Oradea își îndeplinește misiunea și se pune în folosul nației române. La Oradea, Vulcan s-a impus ca un important om de cultură care a luptat pentru drepturile românilor. Este cel care a devenit un apărător al limbii române și a cerut elevilor ca „în timpul vacanțelor să întrețină conversații exclusiv în limba română” [1], considerând că ignorarea sau nepăsarea față de limba maternă constituie primul pas al pierderii identității.

Un important susținător al activității desfășurate de Vulcan a fost profesorul Vasile Goldiș care, la sfârșitul secolului al XIX-lea se impune ca un important lider al mișcării teatrale din Transilvania. Cu sprijinul lui Iosif Vulcan, Vasile Goldiș a reușit a muta sediul „Societății pentru crearea unui fond de teatru român” de la Budapesta la Brașov, intelectualul arădean fiind convins că numai în mijlocul românilor societatea se poate dezvolta, iar teatrul românesc „trebuie să corespundă pe deplin adevăratelor trebuințe culturale ale poporului român” [2]. Vasile Goldiș considera că prin dezvoltarea teatrului se poate realiza o educație culturală, morală și politică pentru românii din Transilvania. În paginile revistei *Familia* au apărut numeroase informații despre reprezentațiile teatrale care aveau loc în satele și orașele din Transilvania, Banat și Crișana, în 1898 piese de teatru s-au jucat în 38 de spectacole, iar în 1900 numărul spectacolelor a ajuns la 112. Pentru că a fost preocupat de dezvoltarea mișcării teatrale, în anii 1898-1901 a realizat rapoarte anuale care au fost publicate în revista *Familia* cu scopul ca intelectualii români să înțeleagă mai bine trebuințele culturale ale poporului și să găsească soluții pentru o dezvoltare culturală, socială și nu în ultimul rând națională.

În 1898, Vasile Goldiș, cu ocazia împlinirii a treizeci de ani de la înființarea societății teatrale, a publicat în *Familia* articolul *Teatru Român* Intelectualul arădean a arătat importanța societății pentru românii transilvăneni și a evidențiat scopul societății ”este numai de a înființa încetul cu încetul un fond din care mai târziu națiunea să poată înălța un templu al Thaliei române”[3] Vasile Goldiș își exprima speranța că prin o dezvoltare a teatrului se poate realiza și o renaștere națională care să ducă la consolidarea unității culturale a românilor. El își exprimă dorința ca teatrul ca și orice artă trebuie să respecte specificul național, să fie expresia societății românești și să corespundă năzuințelor românilor. Vasile Goldiș aduce mulțumiri tuturor celor care prin activitatea lor au activat pentru dezvoltarea societății și nu „și-au pierdut credința” considerând cu ocazia împlinirii a treizeci de ani de activitatea are obligația de a lăuda pe „cei buni și îi întărim în credința lor zicând că stăruința nu poate să n-aibe reușită și noi suntem tari în credința viitorului de aur al neamului nostru românesc” [4]

În 1899, Vasile Goldiș a scris articolul *Mișcarea teatrală la noi în anul 1898* unde amintește de faptul că de câțiva ani se jertfește în folosul „Societății pentru crearea unui fond de teatru român”, dar are și satisfacții pentru că societatea s-a dezvoltat, iar și cei mai sceptici au auns la concluzia că „realizarea teatrului național al românilor din Ungaria și Transilvania nu mai este o utopie, ci, simplu, numai o chestie de timp”[5] Potrivit lui Goldiș, teatrul din Transilvania trebuia să fie diferit de cel din marile capitale ale Occidentului, chiar și de cel din București, pentru că trebuia să se țină cont de nivelul societății românești din Transilvania, iar teatrul are rostul de a compensa lipsurile culturale pentru poporul român din Transilvania. Vasile Goldiș nu propune ridicarea unei clădiri mărețe și luxoase ca și în Occident, dar insistă asupra necesității ridicării unor case naționale în diferite localități astfel încât teatrul național să își găsească „răsunet în sufletul poporului” Consideră că prin teatru românii pot să se exprime, iar piesele trebuie să fie inspirate din viața de zi cu zi a românilor și să aibe un caracter național. Arată că au fost 38 de reprezentări și s-au jucat 55 de piese, cele mai jucate fiind cele scrise de Vasile Alecsandri și Iosif Vulcan la care s-au adăugat piese publicate de mișcarea teatrală și *Pater* dramă într-un act. scrisă de Fr. Coppee și tradusă de Trăilescu. Piese jucate au fost în cea mai mare parte comedii care au fost jucate de cele mai multe ori de țărani români sub conducerea învățătorului și cu sprijinul corului, în șase cazuri piesele au fost jucate de meseriași.. Cele mai multe piese s-au jucat în comitatele Alba, Hunedoara Brașov și Caraș. Vasile Goldiș arăta că prin intermediul artei teatrale, românii pot „elibera”, pot să își

exprime sentimente, potrivit modului în care le simt și le trăiesc. Vasile Goldiș arată că pentru dezvoltarea unui teatru național trebuie să se țină cont de „firea etnică a poporului nostru” în acest scop o activitate interesantă este desfășurată de Simion Florea Marian, care în cele trei volume, *Nunta la români*, *Nașterea la români* și *Înmormântarea la români* a adunat date importante privind obiceiurile și tradițiile milenare ale românilor. Consideră că trebuie ca intelectualii români să fie buni cunoscători ai obiceiurilor și tradițiilor pentru a putea înțelege „firea” poporului român. În 1901, Goldiș revine și arată că un obiectiv al societății este înființarea unui muzeu etnografic român unde să fie adunate costume, dar și muzică și poezia populară.

În 1901, Vasile Goldiș publica în *Familia* articolul *Mișcare teatrală la noi în anul 1900*, era al treilea raport privind situația mișcării teatrale. Prin compararea datelor adunate timp de trei ani, Vasile Goldiș ajunge la concluzia că datele reflectă starea culturală a poporului român fapt care îl nemulțumește. Consideră ca o soluție pentru luminarea românilor dezvoltarea mișcării teatrale și cere tuturor intelectualilor care sunt interesați de înaintarea culturală a românilor să studieze raportul său și să vină cu propuneri pentru ca să se poată începe și lucrările pentru înființarea teatrului românesc din Ardeal și Ungaria. În raportul său, Vasile Goldiș arată că s-au jucat 59 de piese dintre care amintim la Lipova *Ploaie cu Soare* scrisă de I. Vulcan, la Lupeni *Calea dreaptă e cea bună* comedie de A. Kotzbone, la Pustiniș, în comitatul Torontal. *Nașterea Sfântului George* comedie în trei acte, care a fost juită de tinerimea română din localitate sub conducerea învățătorului, la Năsăud *Stan Covrigaru* cântonetă comica scrisă de V. Alecsandri, la Hunedoara *Sărăcie lucie* de I. Vulcan și juită de mișcarea tinerimii. De mare succes s-a bucurat piesa *O noapte în Granada* operă de Kreutzer tradusă în limba română de Gh. Dima și juită de Reuniunea română de muzică și gimnastică din Brașov sub conducerea lui Gh. Dima, piesa a fost juită de trei ori în același an.

Numărul 28.

Oradea-mare 15/28 iulie 1901.

Anul XXXVII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Ideii referitoare la
înființarea teatrului nostru,
de Vasile Goldiș.

Teatrul este una dintre cele mai de însemnătate instituții culturale în viața popoarelor. Afară de biserică și școală, nici o altă instituție cultu-

Fiecare popor cu aptitudini spre cultură simte trebuința teatrului. A simțit-o și poporul nostru.

Sunt urme de teatru la Români din Ardeal încă din secolul al 18-lea. În jumătatea primă a veacului trecut, la Brașov se organizase chiar o societate de diletanți, care a juit aici mai multe piese. Societatea aceasta inse n'a ieșit din Brașov. În Lugojul din Banat asemenea s'au făcut tot pe atunci

În iulie 1901, după analizarea celor trei rapoarte, Vasile Goldiș scrie articolul *Idei referitoare la înființarea teatrului românesc*. Pleacă de la premisa că teatrul este una dintre cele mai importante instituții dintr-o societate și arată că „nici o altă instituție culturală nu pătrunde așa direct în sufletul oamenilor” [6] În aceste condiții, teatrul era considerat de Goldiș cel mai important mijloc de înălțare a poporului. Intelectualul arădean arată că, pe lângă școală și biserică, teatrul este cel care contribuie la dezvoltarea identității naționale, pentru că aduce în fața spectatorilor eroi și faptele lor. În raportul din 1901 Vasile Goldiș mai anunță retragerea sa dintre cei care conduc mișcarea teatrală dar a rămas în continuare preocupat de situația mișcării teatrale și a luptat pentru luminarea românilor.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în jurul revistei *Familia* și-au desfășurat activitatea cei mai importanți oameni de cultură, fapt ce a făcut să devină o importantă revistă culturală. Octavian Goga o considera, în 1904, „un certificat pururi înnoit al unității naționale”, iar Titu Maiorescu, în 1904, cu ocazia împlinirii a patruzeci de ani de activitate, arată rolul important al revistei pentru cultura românească .

Referințe

- [1] Faur Viorel, *Cultura românilor din Bihor 1848-1918*, Oradea, Ed Celor trei Crișuri, 1992, p. 153
[2] Gagea Eugen, *Vasile Goldiș (1862-1934)*, Arad, Ed Vasile Goldiș University Press, 2008, p.117
[3]*Familia*, anul XXXIV, nr. 29,18/ 30 iulie1898 p. 337
[4]*Familia*, anul XXXIV, nr. 29,18/ 30 iulie1898 p. 339
[5]*Familia*, anul XXXIV, nr. 29,18/ 30 iulie1898 p. 340
[6] *Familia* anul XXXVI, nr. 28, 15/25 iulie 1901 p. 327

Bibliografie

- Familia*, anul XXXIV, nr. 29,18/ 30 iulie1898.
Familia anul XXXV, nr. 29, 23 iulie - 4 august 1900.
Familia anul XXXVI, nr. 28, 15/25 iulie 1901.
Faur Viorel, *Cultura românilor din Bihor 1848-1918*, Oradea, Ed Celor trei Crișuri, 1992.
Gagea Eugen, *Vasile Goldiș (1862-1934)*, Arad, Ed „Vasile Goldiș” University Press, 2008.
Netea Vasile, *Spre unitatea statală a poporului român*, Ed Științifică și Enciclopedică, București, 1979.